

הקדמה אישית

¹"כי האדם הוא עץ השדה."

נושא הגנת הסביבה הינו רחב, נושא הכולל בתוכו את כל ההיבטים על איכות חיינו בכדור הארץ, אני סבורה כי סביבת חיינו הינה גורם מפתח המשפיע על תפקודנו, בריאותנו ואושרנו ודבר זה הוביל אותי בבחירתי בנושא זה. בנוסף סוגית איכות הסביבה, הצורך לשמור על כדור הארץ ועל החי והצומח בו ההולך ומתעצם עם השנים, בעקבות התפתחות הטכנולוגיה והצרכים השונים של האדם, נראה לי נושא מסקרן. ועל כן בחרתי בנושא הגנת הסביבה כנושא עבודתי אותו אחקור במשפט העברי ובמשפט הישראלי

¹ דברים כ', י"ט.

תוכן עניינים

1	מבוא	פרק ראשון
4	זיהום הסביבה	פרק שני
6	שפכים	
9	עשן	
12	רעש	פרק שלישי
18	סיכום	פרק רביעי
19		ביבליוגרפיה

מבוא

נושא עבודתי הינו הגנת הסביבה. בחרתי בו עקב העניין הרב שלי בסביבה והשפעתה הרבה על האדם. בנוסף עלה בי הרצון לחקור את היחס לסביבה והחוק לגבי הגנת הסביבה על פי הדת ובעולם המודרני.

מטרתי בעבודה זו הינה לגלות את ההתפתחות בחוק מאז ימי התנ"ך ועד ימינו, להשוות את החוקים והיחס לסביבה ולברר כיצד המשפט מתמודד עם סוגיית הגנת הסביבה.

בעבודתי אשתמש בחוקים ותקנות מהמשפט העברי ובחוקים ותקנות מהמשפט הישראלי.

זיהום סביבה

זיהום אוויר

במשפט העברי הנושא של זיהום אוויר מוצג במשנה במסכת בבא בתרה, שם מוצג נושא זיהום האוויר בפסולת, ונאמר²: "מרחיקין גורן קבוע מן העיר חמישים אמה. לא יעשה אדם גורן קבוע בתוך שלו אלא אם כן יש לו חמישים אמה לכל רוח". רש"י פירש את סיבת ההרחקה כך³: "מפני המוץ המזיק את העיר כשהוא זורה, וגם הזרעים הוא מייבש".

בנוסף הרמב"ם בהלכות שכנים פרק י"א, א' ⁴: "מי שעשה... מלאכה שיש בה אבק ועפר וכיוצא בהם – צריך להרחיק כדי שלא יגיע העפר... או האבק לחברו, כדי שלא יזיקו. אפילו הייתה הרוח הוא שמסיע אותו בעת שעושה מלאכתו ומוליכה את העפר או נעורת הפשתן והמוץ וכיוצא בהם ומגיעתם לחברו – הרי זה חייב להרחיק כדי שלא יגיעו ולא יזיקו ואפילו על ידי הרוח מצויה, שכל אלו כמי שהזיקו בחיצוין הם".

לסיכום במשפט העברי משלושת הציטוטים אנו מסיקים שאדם בעל עסק שפולט לכלוך כגון אבק, עפר, תוצר הפליטה מהגורן וכדומה, היכול לפגוע באדם אחר ועל פי רש"י גם בצמחייה חובתו להרחיק את בית העסק 50 אמה, מרחק שידאג לכך שלא תיווצר פגיעה בסביבה.

² משנה בבא בתרה, פרק ב', ח'. וכן ר' רמב"ם, הלכות שכנים, פרק י', ב'. שו"ע, חו"מ, סי' קנ"ה, כ"ב.
³ רש"י לבבא בתרא כ"ד, ב', ד"ה חמישים אמה.
⁴ הלכות שכנים פרק י"א, א', ור, שו"ע, חו"מ, סי', קנ"ה, ל"ד.

במשפט הישראלי ישנו חוק הדין בנושא זיהום האוויר, חוק אוויר נקי, התשס"ח -

2008.⁵

בפרק ב': איסור זיהום אוויר חזק או בלתי סביר

3.⁶ (א) לא יגרום אדם לזיהום אוויר חזק או בלתי סביר.

(ב) בלי לגרוע מכלליות האמור בסעיף קטן (א), יראו זיהום אוויר כחזק או כבלתי

סביר, בין השאר, כל אחד מאלה:

(1) חריגה מערכי סביבה שנקבעו לפי סעיף 6(א)(2);

(2) פליטת מזהם לאוויר בניגוד להוראות חוק זה."

מטרת חוק זה להביא לשיפור של איכות האוויר, למנוע ולצמצם את זיהום האוויר על מנת להגן על חיי אדם, בריאותם ואיכות חייהם ובנוסף לשם הגנת הסביבה, משאבי הטבע, המערכות האקולוגיות והמגוון הביולוגי, למען הציבור, הדורות הבאים וצורכיהם.

במשפט העברי וכן במשפט הישראלי נראה כי החוק שמונע זיהום אוויר נובע מתוך דאגה הן לבני האדם והן לצמחייה ובעלי החיים. אולם במשפט העברי מדובר על זיהום אוויר כתוצאה מפסולת בפרט ובמשפט הישראלי מדובר בפליטת חומרים ממגוון רחב החל משריפה וחל גם על כלי רכב שיט וטייס ועוד. בנוסף במשפט העברי ההגבלה לצורך השמירה על איכות האוויר הינה להזיז את בית העסק מקרבת העיר והצמחייה בעוד שבמשפט הישראלי ההגבלה הינה בכמות וסוג הפליטה.

⁵ ס"ח 2174, התשס"ח (2008.7.31), עמ' 752. הצ"ח - כנסת 111, התשס"ו, עמ' 126 והצ"ח - כנסת 210, התשס"ח, עמ' 209 (ת"ט בס"ח 2192, התשס"ט, עמ' 119, ובס"ח 2207, התשס"ט, עמ' 307). (תיקונים: ס"ח 2290, התשע"א) 2011.4.5, עמ' 749. הצ"ח - ממשלה 483, התש"ע, עמ' 342; ס"ח 2362, התשע"ב) 2012.6.4, עמ' 450. הצ"ח - ממשלה 689, התשע"ב, עמ' 848.
⁶ חוק האוויר הנקי, התשס"ח-2008, ע"מ 5

שפכים

במשפט העברי בעניין מי שפכים אנו רואים שחכמים הקפידו על כך שרשות הציבור תהיה נקייה ומסודרת ושנשים ישמרו עליה כך ולכן קובעת הברייתא⁷: "כל אלה שאמרו פותקין ביבותיהן וגורפין מערותיהן, בימות החמה אין להם רשות, בימות הגשמים יש להם רשות"

הרש"י מסביר⁸: "בימות החמה אין להם רשות – מפני שהרחוב נאה והוא מקלקלו, אבל בימות הגשמים שהרחובות מלוכלכות יש להן רשות." אומנם,⁹: "אף על פי שברשות – אם הזיקו חייבים לשלם"

כאן העניין של שפכים נראה בהיבט הנוי של העיר, לא ישפכו שפכים לרחוב בקיץ בכדי לא לכער את העיר ובחורף מכיוון שכבר הרחובות מלוכלכים יש היתר לשפוך את השפכים לרחוב, למעט במצב שגורמים נזק למראה בפרט ובכלל אז חייבים בעונש.

המשנה מוסיפה שצריך למנוע זיהום הקרקע על ידי השפכים¹⁰: "מרחיקין את המשרה מן הירק."

הרש"י מפרש זאת¹¹: "את המשרה – מים ששורין בו את הפשתן. מן הירק – של מיני מאכל כרוב ושומין וכרישין."

ובכן שבמשפט העברי בסוגיית השפכים ישנן תקנות גם על הפן של האסתטיקה וניקיון רשות הציבור וגם בפן של דאגה לקרקע מפני זיהומים.

⁷ בבא קמא ו', א'.

⁸ רש"י ב"ק, שם, ד"ה בימות.

⁹ ר' רמב"ם, הלכות נזקי ממון, פרק י"ג, י"ג; שו"ע, חו"מ, סי' תי"ד, ב'.

¹⁰ משנה בבא בתרא, פרק ב', י'.

¹¹ רש"י לבבא בתרא, י"ח, א'. ור' רמב"ם, הלכות שכנים, פרק י', ה'; שו"ע חו"מ, סי' קנ"ה, ל"א.

במשפט הישראלי קיימות מספר תקנות הדנות בנושא זה הראשונה: תקנות המים (מניעת זיהום מים) (סילוק שפכים מכלי שיט), התשנ"ט – 1998

¹²"לא ירוקן אדם שפכים אל מקור מים, ולא יורה לאחר לעשות כן." – איסור על ריקון שפכים למקור מים

תקנה שנייה: תקנות מניעת מפגעים (שמן משומש), התשנ"ג – 1993
¹³"לשם מניעת זיהום אוויר, זיהום מקורות מים ושמירה על איכות נאותה של סביבה, לא ישפוך מחליף שמנים, לא ישרוף ולא יסלק שמן משומש שברשותו ולא יאפשר לאחר לעשות כן, אלא באופן שנקבע בתקנות אלה."

והשלישית: תקנות המים, התשס"א – 2000

שמטרתן להגן על מקורות המים ממתכות ומזהמים אחרים, על ידי צמצום כמויות שפכים שמזרמים מגורמי זיהום והגבלת ריכוז המזהמים בהם.

¹⁴3. (ב) לא ימהל אדם שפכים בשפכים או במים ולא יגדיל את צריכת המים בקו הייצור, המטרה להקטין את ריכוז המזהמים שבשפכים.

(ג) לא יזרים אדם שפכים אל מתקן קדם-טיפול אלא לאחר שנקט את כל

האמצעים הסבירים להפחתת כמויות השפכים במפעל וכן למניעה וצמצום של שחף ופליטת מזהמים מתהליך הייצור אל השפכים.

(ד) לא יזרים אדם מחוץ למפעלו שפכים שלא טופלו המתקן קדם-טיפול ושריכוז

המזהמים שבהם עולה על האמור בתוספת; ואולם רשאי הממונה לאשר הזרמת

¹² תקנות המים (מניעת זיהום מים) (סילוק שפכים מכלי שיט), התשנ"ט – 1998

¹³ תקנות מניעת מפגעים (שמן משומש), התשנ"ג - 1993

¹⁴ תקנות המים (מניעת זיהום מים) (מתכונת ומזהמים אחרים), התשס"א - 2000

שפכים ישירות למערכת הביוב במקרה שהשפכים אינם מכילים מזהמים בריכוז העולה על האמור בתוספת ואין חשש לכך.

(ה) נוסף על האמור בתקנת משנה (ד), לא יזרים אדם מחוץ למפעלו שפכים שריכוז המזהמים בהם – למעט הריכוז המירבי של מוצקים מרחפים – עולה על האמור בתוספת לתקנות אלה; לעניין תקנת משנה זו, "מפעל" – כהגדרת "מפעל" בתקנה 2 – וכן כל מקום שבו מעבדים או מייצרים מוצרים או נותנים שירותים באופן הגורם להזרמת שפכים; ואולם רשאי הממונה לאשר ריכוז מירבי העולה על האמור בתוספת לתקנות אלה, אם שוכנע כי מפעל משתמש בטכנולוגיה הטובה והזמינה ביותר

(ו) לא יסלק אדם בוצה ממפעלו אלא בהתאם להוראות תקנות רישוי עסקים (סילוק פסולת חומרים מסוכנים), התשנ"א-1990

במשפט הישראלי התקנות בסוגיית השפכים קיימות בכדי למנוע זיהום מים, זיהום אוויר ושמירה על איכות נאותה של הסביבה ואילו במשפט העברי ההיבט העיקרי בסוגיית השפכים הינו הנראות של רשות הציבור אך גם נוגע לקרקע.

כאן אנו רואים שוני בין המשפט העברי למשפט הישראלי במתן הדגש בסוגיית השפכים והמטרה בתקנות השונות.

עשן

במשפט העברי הרמב"ם בהלכות בית הבחירה מתקין תקנה נוספת בעניין ירושלים¹⁵: "אין עושים בה כבשונות",¹⁶ "משרפות סיד לקדרות" הסיבה לכך מוסברת בתלמוד,

משום העשן – "משום קוטרא", ורש"י מסביר¹⁷: "עשן שמשחיר את החומה וגנאי הוא." בתוספתא רבי נתן קבע הלכה כללית לפיה¹⁸: "מרחיקרין את הכבשונות מן העיר חמישים אמה."

בתקנות אלה נקבע כי אין לעשות כבשונות בירושלים משום שהעשן משחיר את החומה ומכער אותה, בתוספתא מוסיפים אף שצריך להרחיק את ירושלים חמישים אמה מהעיר, זאת ועוד שהיזק העשן נמנה בין סוגי הנזקים שאין המזיק יכול לטען לגביהם טענת חזקה¹⁹. בהסבר נוסף בתשובות הגאונים נקבע כי הרחקת העשן נגרמת לא רק להגנה על העיר אלא בכדי שהעשן לא יזיק לעיניי האנשים ויגרום להם לצער.²⁰

¹⁵ ב"ק, פ"ב, ב', וכן ר' רמב"ם, הלכות בית הבחירה, פרק ז', י"ד.

¹⁶ רש"י לב"ק, שם, ד"ה כבשונות.

¹⁷ רש"י לב"ק, שם, ד"ה קוטרא

¹⁸ תוספתא, בבא בתרא, פרק א', ז'. ור', שו"ע חו"מ, סי' קנ"ה, כ"ג.

¹⁹ בבא בתרא כ"ג, א' (ר' להלן, פרק שלישי, סעיף ב' וסעיף ד'). וכן ר' רמב"ם, הלכות שכנים, פרק

י"א ד'; שו"ע חו"מ, סי' קנ"ה, ל"ו.

²⁰ תשובות הגאונים, אסף, תרפ"ט, עמוד 32.

במשפט הישראלי ישנו חוק למניעת העישון במקומות ציבוריים והחשיפה לעישון
התשמ"ג-1983

איסור העישון(תיקון התשס"ז) :

21" 1. (א) לא יעשן אדם במקום המפורט בתוספת (להלן - מקום ציבורי)

(ב) לא יחזיק אדם במקום ציבורי כל מוצר טבק או כלי לעישונו כשהם
דלוקים; בחוק זה, "מוצר טבק" - כהגדרתו בחוק הגבלת הפרסומת והשיווק
של מוצרי טבק, התשמ"ג-1983 .

מטרת חוק זה הינה למנוע את העישון במקומות ציבוריים ומניעת חשיפת הציבור
לעישון, הגורם למוות, למחלות ולנכות.

בנוסף ישנו חוק הנוגע למניעת שריפות בשדות

22" 3. לא ישרוף אדם צמחים בשדה, בין שהם מחוברים לקרקע והין שהם תלושים,
ולא יגרום שריפתם, אלא לפי רשיון בכתב מאת המפקח, או מאת אדם שהורשע לכך
על ידיו, ובהתאם לתנאי רשיון זה"

בנוסף ישנו איסור לשרוף חמרים ולהשליך דברים בוערים בשדות.

במשפט הישראלי סוגיית העשן עמומה, בחלק הראשון מדובר על עשן הנגרם
מתוצאת העישון שגורם נזק ישיר לנושמים אותו ולסובבו ובעוד שהחלק השני מדבר
על שריפה של שדות הן בהיבט העשן והן בהיבט השמירה על הטבע כך שהשוני בין
המשפט הישראלי למשפט העברי הינו חלקי אכן מדובר גם המשפט העברי על
השמירה על בני האדם מעשן פן יפגע בעיניהם ויגרום להם לצער רב וזהו קו הדמיון
בין שניהם. אשר בשניהם התקנות נועדו להגן על האדם, אומנם בחלק השני במשפט
העברי מדובר על כך שהעשן הורס את חומות העיר ובעצם התקנות נועדו בשביל

²¹ חוק למניעת העישון במקומות ציבוריים והחשיפה לעישון, התשמ"ג-1983, עמוד 1

²² חוק למניעת שריפות בשדות, התש"י - 1949

להגן על העיר- הפן האסתטי כשבמשפט הישראלי מדובר על הגנת הצומח ומניעת שריפות שימנעו עשן.

רעש

במשפט העברי יש התייחסות לרעש כאחד מהנזקים שניתן לתבוע עליהם בדיני הנזיקין.

בהלכות שכנים קובע רמב"ם, שאם השכן פותח חנות בחצרו אשר מרעישה ולא מאפשרת לישון בגלל האנשים הנכנסים ויוצאים ממנה ניתן יהיה לגרום לסגירתה ולמניעת פתיחתה בחצרו, אולם אם עסק מרעיש באופן בלתי נסבל גם כדוגמה מקול הפטיש או מקול הריחיים לא ניתן לסגור אותו אך ניתן למחות כך שלא יכנסו אליו קונים בטענה שרעש הנכנסים והיוצאים, האנשים שפוקדים את החנות מפריע לישון. הרמב"ם²³: "חנות שבחצר יכולין השכנים למחות בידו ולאמר לו: אין אנו יכולים ליישן מכל הנכנסים והיוצאים, אלא עושה מלאכתו בחנותו ומוכר בשוק. אבל אינן יכולין למחות בידו ולאמר לו: אין אנו יכולין לישון מכל הפטיש או מכל הריחיים שהרי החזיק לעשות כן."

אמנם יש גם סייג בו לא ניתן לבוא בטענת הרעש למלמד תורה לתינוקות ישראל, ²⁴: "וכן יש ללמד תינוקות של ישראל תורה בתוך ביתו ואין השותפין יכולין למחות בידו ולומר לו אין אנו יכולין לישון מקול התינוקות של בית רבן"

ובשו"ע שם הורחבה ההלכה ²⁵: "והוא הדין לכל מילי דמצוה שאינם יכולים למחות בידו."

על פי דברי הגמרא אפשר לעכב בידו של סופר מתא, פרש רש"י: "מלמד תינוקות העיר ומושיב מלמדים תחתיו והוא מורה את כולם איך יעשו ויש שם קול גדול."

²³ רמב"ם, הלכות שכנים, פרק ו', י"ב; ור' שו"ע חו"מ, סי' קנ"ו, ב'.

²⁴ רמב"ם, הלכות שכנים, פרק ו', י"ב; ור' שו"ע חו"מ, סי' קנ"ו, ג'.

²⁵ ר' רש"י לב"ב כ"א, א', ד"ה

ור' חידושי הרמב"ן לב"ב שם, ד"ה בספרא דמתא, שאומר על דברי רש"י, אפשר שהמדובר הוא אדם המלמד יותר מחמישים תלמידים, ועל כן ניתן לעכב בידו משום שהקול גדול ביותר ואין מצוה זו מן המובחר, שיש ללמדם בשתי כיתות של עשרים וחמישה תלמידים.

נזקים חמורים שלא מועילה בהם חזקה יכולים להיות תלויים ברגשותיו של הניזוק. ובכן ישנו סיפור²⁶ מעשה ברב יוסף שהיו לו דקלים והיו באים מקיזי דם ויושבים תחתיהם והיו באים עורבים, אוכלים את הדם ועולים ויושבים בדקלים ומפסידים את התמרים. אמר להם רב יוסף: הוציאו לי קורקום מכאן. אמר לו אביי: והרי גרם הוא? אמר לו: כך אמר רב טוב בר מתנה: זאת אומרת, גרמא בנזיקין – אסור. והרי החזיקו? – הרי אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה: אין חזקה לנזיקין? ולא אמרו עליה: בעשן ובבית הכסא?! אמר לו: אלו העורבים לי שידעתי אנינה, כעשן ובית הכסא דומים לי.

בעצם בסיפור זה מדובר על אדם אשר שכנו עובד עם חיות מתות וכתוצאה מכך באות חיות ויושבות תחת העצי דקל שלו ועורבים אשר היו אוכלים את פירות עצי הדקל והוא מחפש דרך בה יוכל לתבוע את שכניו על מנת להפסיק זאת.

דבר זה הובא להיכה אצל הרמב"ם²⁷: "מי שהבחזיק לעשות מלאכת דם או נבלות וכיוצא בהן במקומן ויבואו העורבים וכיוצא בהם בגלל הדם ויאכלו והרי הם מצרין לחברו בקולם וצפצופם או בדם שברגליהם, שהם יושבין על האילנות ומלכלכין פירותיהן, אם היה חברו קפדן או חולה שצפצוף הזה מזיקו או שפירות שלו נפסדין לו

²⁶ בבא בתרא, כ"ב, ב' – כ"ג, א'. המקור – בארמית.
²⁷ רמב"ם, הלכות שכנים, פרק י"א, ה'.

בדם – חייב לבטל אותה המלאכה או ירחיק עד שלא יבוא לו הזק מחמתו, שהזק זה דומה לריח בית הכיסא וכיוצא בו, שאין לו חזקה."

הרמב"ם טוען כי אם אותו האדם עובד במלאכת דם ודבר זה מביא מזיקים לבית שכנו ולשכנו זה מפריע עליו להפסיק את עבודתו או להרחיקה עד כדי שלא יגרם עוד אותו הנזק.

לסיכום במשפט העברי נלמד שגם אם אין האדם עצמו יוצר רעש, ורק יוצר את המוקד לרעש (חנות אשר האנשים הפוקדים אותה מרעישים, או מתעסק במלאכה שמושכת חיות המזיקות). יחשב למזיק ולמרות שאין אפשרות לתבוע אותו לתשלומי נזיקין כי איננו מזיק אלא גורם לנזק ניתן יהיה להוציא נגדו צו מניעה, שלא ימשיך לעשות כן.²⁸ במשפט הישראלי ישנן תקנות למניעת מפגעים (מניעת רעש)²⁹ ובהן מספר תקנות האוסרות על האדם להרעיש ולהפעיל מנגנונים ומכשירים מרעשים לדוגמא:

³⁰"לא יגרום אדם לרעש חזק מרכב מנועי אלא במידה הדרושה להפעלתו התקינה של הרכב."

³¹"לא ישיר אדם, לא יצעק ולא יפעיל כלי נגינה, מקלט רדיו או טלוויזיה ולא יקים רעש באמצעות פטיפון, רמקול, מגביר קול או מכשירי קול כיוצא באלה בין השעות 14:00-16:00 ובין השעות 07:00-23:00 למחרת, באזור מגורים....."

²⁸ ר' בבא בתרא, שם, ורש"י לב"ב, כ"ב, ב"ד"ה גרמא בניזיקין אסור.

²⁹ ק"ת 5474, התשנ"ג (05.10.1992), עמוד 8.

תיקונים: ק"ת 66131, התשס"ב (06.11.2001), עמוד 76;

ק"ת 6969, התשע"א (27.01.2011), עמוד 583;

ק"ת 7640, התשע"ו (03.04.2016), עמוד 955.

³⁰ תקנות למניעת מפגעים (מניעת רעש) התשנ"ג – 1992, עמוד 1

³¹ תקנות למניעת מפגעים (מניעת רעש) התשנ"ג – 1992, עמוד 1

³² "לא יחבוט אדם שטיח, מזרן, או חפצים כיוצא באלה, בין השעות 14:00-16:00 ובין השעות 19:00-07:00 למחרת.

³³ "לא יבצע אדם ולא ירשה לאחר לבצע עבודות תיקון, שיפוץ או בנייה הגורמות לרעש בבניין המשמש למגורים, ולא יתקין בו מיתקנים, בין השעות 20:00 ל-7:00 למחרת בימי חול, ובין השעות 17:00 בערבי ימי מנוחה ל-7:00 למחרת יום המנוחה."

³⁴ "לא יבצע אדם ולא ירשה לאחר, באזור מגורים, בין השעות 22:00 ל-6:00 למחרת ובימי מנוחה, לבצע פעולות פריקה וטעינה או טלטול מכלים לרבות מכלי אשפה, חביות, מכלי גז מיטלטלים, סחורות וכיוצא באלה, באופן הגורם או העלול לגרום לרעש"

³⁵ "לא יפעיל אדם ולא ירשה לאחר להפעיל באזור מגורים זיקוקין דינור, חזיזים, נפצים וכיוצא באלה, המכילים חומרים נפצים והגורמים לרעש."

"המחזיק בעלי חיים בביתו, בנכסו או בחצריו, יחזיקם במקום ובאופן שלא יגרום רעש ³⁶חזק המפריע לשכנים."

אנו רואים שהמשפט הישראלי מקיף בתחום הרעש כמעט כל פעילות אשר יוצרים בני האדם וזאת בכדי לאפשר איכות חיים טובה התחשבת באחר וצורכיו.

³² תקנות למניעת מפגעים (מניעת רעש) התשנ"ג – 1992, עמוד 2

³³ תקנות למניעת מפגעים (מניעת רעש) התשנ"ג – 1992, עמוד 2

³⁴ תקנות למניעת מפגעים (מניעת רעש) התשנ"ג – 1992, עמוד 2

³⁵ תקנות למניעת מפגעים (מניעת רעש) התשנ"ג – 1992, עמוד 3

³⁶ תקנות למניעת מפגעים (מניעת רעש) התשנ"ג – 1992, עמוד 4

בנוסף ישנו פסק דין:³⁷ בעניין פתיחת חנות בבניין מגורים ביום ובלילה

בו תובעים דיירי הבניין את ב', בעל חנות אשר חנותו ממוקמת בקומת הקרקע של בניין משותף. על כך שחנותו יוצרת רעש המפריע לדיירי הבניין כל היום וכל הלילה בשל ריבוי קונים וסופקים הפוקדים אותה, נוסף על כך יש בבניין לטענתם זקנים, חולים ותינוקות בבניין שרעש זה מזיק לבריאותם.

פסק הדין בעניין זה קובע כי מותר לב' להפעיל את חנותו רק בשעות היום עד השעה 7 בערב, ואסור לו להעסיק נערים פוחזים בחנותו.

וזאת משום שאם בעת רכישת הדירות היו השכנים ערים לאפשרות שיוקמו חנויות בסביבתם, איבדו את הזכות להתנגד לפתיחתה של החנות. וב' טען כי אכן הדיירים היו יודעין על קיומה של חנות בקומת הקרקע בקניית דירתם.

בפסק דין זה אנו רואים דמיון גדול בין המשפט העברי לישראלי, שכן בשניהם נראה כי חייב בעל העסק להתחשב בשכניו ועל השכנים הכוח למנוע מבעל עסק להפעילו במידה ועושה רעש המונע שינה ומזיק, אומנם כאן אנו רואים את הסייג והוא שאם דיירי הבניין – השכנים קנו את ביתם על אף שידעו שקיימת שם חנות אז כוחם יתבטל ולא יוכלו לעצור מבעל החנות להמשיך להפעיל את עסקו.

בנוסף בהשוואה בין המשפט העברי לישראלי בסוגיית הרעש אנו רואים כי המשפט העברי דן לרוב בבעל עסק ואדם שיוצר מקור לרעש אך הוא עצמו איננו גורם הרעש העיקרי בניגוד למשפט הישראלי בוא אנו רואים פסיקות קבועות לרוב פעילויות היומיום אותן אנו מבצעים שבעצם האחריות על גרימת הרעש הינה על האדם עצמו- הוא עצמו עושה את הרעש ופה השוני הגדול. בנוסף במשפט העברי דנים באיזה

³⁷ פסק-הדין של הרב אברהם דב לוין בתיק ממונות 1423-00, בבית-הדין לדיני ממונות ובירורי יהדות בירושלים בעניין פתיחת חנות בבניין מגורים ביום ובלילה.

תחום נוגע הרעש מה שלא נראה במשפט הישראלי בוא ישנה רשימת חוקים ברורה ועונשיהם.

אולם ישנו דבר אחד דומה בין שני המשפטים, שניהם מתירים באירועים מיוחדים ולבעלי עסק מיוחדים את החופש לעשות "רעש", להמשיך בעבודתם כרגיל או שיתאפשר לעשות את אחד הדברים האסורים בחוק וזה לפי דעתי הדבר היפה שבחוק, ההבנה והיכולת להסתכל מעבר ולאפשר לאנשים לעשות את מנהגם ועבודת הקודש שלהם.

סיכום

בעבודתי נגעת בכמה סוגיות מנושא העבודה שלי, הגנת הסביבה. תחילה חקרתי את נושא זיהום הסביבה דרך זיהום האוויר, שפיכה, ועשן ובנוסף בעבודתי ניתן למצוא גם את סוגיית הרעש. אני מצאתי כי המשפט העברי וכן הישראלי מתמודדים עם סוגיית הגנת הסביבה דרך חקיקת חוקים ותקנות שעל-פיהן בני האדם נדרשים לפעול, המשפט העברי מאוד מכבד את הסביבה הצמחייה, החי – והחוק נקבע על מנת לשמור עליה ועל בני האדם מתוך האמונה שה' הוא זה שברא אותנו ואת הטבע ואנו מחוייבים לשמור עליו - "לעבדה ולשמרה"³⁸.

במשפט הישראלי דנים בסוגיות יותר רלוונטיות ליימנו עם תקנות וחוקים שיאפשרו לבני האדם לשמור על הסביבה בה הוא חי כמקום נעים ונוח לחיות בו. המשפט העברי והישראלי לרוב דומים במטרות החוקים אך שונים בסוגיות איתן הם מתמודדים בשל כך שהזמנים השתנו וכיום האנשים והטכנולוגיה שייצרו יוצרת מציאות שונה לגמרי עם בעיות שונות לגמרי.

³⁸ בראשית ב, טו.

ביבליוגרפיה

חקיקה

חוק למניעת שריפות בשדות, התש"י – 1949
חוק למניעת העישון במקומות ציבוריים והחשיפה לעישון, התשמ"ג-1983, עמוד 1
תקנות למניעת מפגעים (מניעת רעש) התשנ"ג – 1992
ק"ת 5474, התשנ"ג (05.10.1992), עמוד 8.

תיקונים: ק"ת 66131, התשס"ב (06.11.2001), עמוד 76;
ק"ת 6969, התשע"א (27.01.2011), עמוד 583;
ק"ת 7640, התשע"ו (03.04.2016), עמוד 955.
תקנות מניעת מפגעים (שמן משומש), התשנ"ג – 1993
תקנות המים (מניעת זיהום מים) (סילוק שפכים מכלי שיט), התשנ"ט – 1998
תקנות המים (מניעת זיהום מים) (מתכונת ומזהמים אחרים), התשס"א – 2000
חוק האוויר הנקי, התשס"ח-2008, ע"מ 5

פסיקה

פסק-הדין של הרב אברהם דב לוין בתיק ממונות 1423-סט, בבית-הדין לדיני ממונות ובירורי יהדות
בירושלים בעניין פתיחת חנות בבניין מגורים ביום ובלילה.

ספרות מחקר

נחום רקובר, "הגנת הסביבה במקורות העבריים", דיני ישראל ד', תשל"ג,
עו"ד ירון אונגר, "הגנת הסביבה במקורות היהודיים", 30 במאי 2010

משפט עברי

בראשית ב, ט"ו

דברים כ', י"ט.

ספרות פסיקה

בבא קמא ו', א'.

בבא בתרא, י"ח, א'.

בבא בתרא, כ"ב, ב' – כ"ג, א'. המקור – בארמית.

בבא בתרא כ"ג, א' (ר' להלן, פרק שלישי, סעיף ב' וסעיף ד').

בבא בתרא כ"ד, ב', ד"ה חמישים אמה.

הלכות בית הבחירה, פרק ז', י"ד.

הלכות נזקי ממון, פרק י"ג, י"ג; שו"ע, חו"מ, סי' תי"ד, ב'.

הלכות שכנים, פרק י"א, ה'.

הלכות שכנים, פרק ו', י"ב; ור' שו"ע חו"מ, סי' קנ"ו, ב'.

הלכות שכנים, פרק י', ב'. שו"ע, חו"מ, סי' קנ"ה, כ"ב.

הלכות שכנים, פרק י', ה'; שו"ע חו"מ, סי' קנ"ה, ל"א

הלכות שכנים פרק י"א, א', ור' שו"ע, חו"מ, סי' קנ"ה, ל"ד.

הלכות שכנים, פרק י"א ד'; שו"ע חו"מ, סי' קנ"ה, ל"ו

הלכות שכנים, פרק י"א, ה'.

משנה בבא בתרה, פרק ב', ח'.

משנה בבא בתרא, פרק ב', י'.

רש"י ב"ק, שם, ד"ה בימות.

רש"י לב"ב כ"א, א', ד"ה

רש"י לב"ב, כ"ב, ב"ד"ה גרמא בניזיקין אסור
רש"י לב"ק, שם, ד"ה כבשונות.
רש"י לב"ק, שם, ד"ה קוטרא
תוספתא, בבא בתרא, פרק א', ז'. ור', שו"ע חו"מ, סי' קנ"ה, כ"ג.
תשובות הגאונים, אסף, תרפ"ט, עמוד 32.